

ปัญหาการค้ายาเสพติดภัยคุกคามรูปแบบใหม่

THE PROBLEM OF DRUG TRAFFICKING NEW THREAT

กัญญิกา ตัญคำภีร์¹, เกศินี สิริสิทธ์², ปาณิษตรา บุญส่ง^{3*} และ รุ่งอรุณ นน่อคำ⁴

KANNIKA TUIKUMPEE¹, KASINEE SIRISIT², PANITTA BOONSONG^{3*} and RUNGAROON NNORCOM⁴

บทคัดย่อ

ปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย คือ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และท่าขี้เหล็กของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีกลุ่มขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดหลายกลุ่มได้ใช้เป็นสถานที่ซื้อขาย และเป็นแหล่งผลิตยาเสพติด มีการตั้งโรงงานยาบ้า ยาไอซ์ เฮโรอีน และฝิ่น โดยลำเลียงเข้าเขตประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งจำหน่ายให้กับผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย และส่งไปขายยังประเทศที่สาม กลุ่มขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำเนินงานระบบเครือข่าย มี การส่งต่อกันเป็นทอด ๆ ตั้งแต่แหล่งผลิต จนถึงมือผู้เสพอย่างทั่วถึงกัน

คำสำคัญ : ปัญหาการค้ายาเสพติด ; ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

¹⁻⁴ อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, Lecturer, Faculty of Law, North-Chiangmai University

* Corresponding Author, Email: panitta@northcm.ac.th

Received: Mar 01, 2022, Revised: Jun 01, 2022, Accepted: Jun 01, 2022

ABSTRACT

Drug problem is a new threat around the world, focusing on solving social problems. Especially the upper northern part of Thailand, namely Chiang Rai, Chiang Mai and Mae Hong Son. Which borders with the Republic of the Union of Myanmar and the Lao People's Democratic Republic which the area around the Golden Triangle and Tachilek of the Republic of the Union of Myanmar. From the past to the present, there have been many drug trafficking groups used as trading site is a source of drug production amphetamine, ice, heroin and opium factories have been set up, which are continually transported to Thailand. Some of which are sold to drug users in Thailand and sent to sell to third countries. Most of these drug cartels operate in kinship. It has been passed on in a long line since the source of production until the hands of the addicts thoroughly.

Keywords: The Problem of Drug Trafficking ; New Threat

บทนำ

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และเป็นปัญหาสังคมร้ายแรงระดับชาติ ชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติด คนจำนวนมากกำลังเผชิญกับปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดในสังคมไทย แม้ว่ารัฐบาลได้มีมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบจำหน่ายและเสพยาเสพติด แต่ยังไม่สามารถขจัดยาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยได้เนื่องจากเป็นขบวนการเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติดจำนวนมากทั้งในประเทศและภายนอกประเทศ และขบวนการเหล่านี้ยังมีความซับซ้อน ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ มากมาย ในประเทศ ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการที่ประเทศเพื่อนบ้านใกล้ประเทศไทยได้เปิดประชาคมอาเซียน ทำให้กลุ่มเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติดสามารถลักลอบลำเลียงยาเสพติดผ่านชายแดนได้มากกว่าเดิม และยังสะดวกอีกด้วย

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ (Human Security) และบ่อนทำลายทรัพยากรบุคคลของชาติ ทุกรัฐบาลที่ผ่านให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับที่สูงมาก ในอนาคตปัญหายาเสพติดยังคงมีแนวโน้มรุนแรงอยู่และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประชาชนยังคงคาดหวังให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการควบคุม ป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาอย่างมี

ประสิทธิภาพ มีความรู้สึกรับผิดชอบในการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558 : 1) อย่างไรก็ตาม ปัญหายาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง และเศรษฐกิจโดยรวม รัฐต้องทุ่มเงินงบประมาณมหาศาลเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ต้องสูญเสียเงินของแผ่นดินโดยไร้ประโยชน์

สถานการณ์ยาเสพติดทั่วไปมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกมิติ โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน และบริเวณแนวชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย ซึ่งถือเป็นพื้นที่สำคัญในการจับกุมยาเสพติดเกือบทุกชนิด ได้แก่ ยาบ้า เฮโรอีน ผีน และไอซ์ เนื่องจากภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่ในการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านและลักลอบเข้าสู่ในเมืองหลวง อีกทั้งการเปิดเสรีการค้าอาเซียน ส่งผลให้มีสินค้าที่ลำเลียงผ่านประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ยาเสพติดที่มีแนวโน้มแพร่ระบาดรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ ไอซ์ นอกจากนี้ การลักลอบนำเข้ายาบ้าหลักล้านเม็ดก็จะทวีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน (แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จังหวัดเชียงราย พ.ศ.2558 – 2562 : 7) จากการศึกษาของผู้เขียน พบว่า จังหวัดชายแดนภาคเหนือ มีเขตชายแดนประเทศติดกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมาร์ และมีความยาวหลายร้อยกิโลเมตร ซึ่งยากแก่การควบคุม ดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงทำได้เพียงการตั้งด่านสกัดจับเป็นจุดๆ พร้อมทั้งจัดชุดเจ้าหน้าที่ออกลาดตระเวนในเส้นทางที่คาดว่ากลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดใช้เป็นเส้นทางในการลักลอบลำเลียงเพื่อส่งต่อเข้ามายังเขตพื้นที่ในเมือง และตรงบริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัด

เชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ “สามเหลี่ยมทองคำ” (ไทย พม่า ลาว) มีแม่น้ำโขงขวางกั้นง่ายแก่การลักลอบขนยาเสพติดโดยใช้เรือหาปลาของชาวบ้านในการลำเลียง

ซึ่งจากการติดตามข่าวสารที่ผ่านมา ปริมาณยาเสพติดภายนอกประเทศยังคงมีอยู่ล้นเหลือ และมียาเสพติดจำนวนมากลักลอบตามแนวชายแดนเพื่อคอยังหวั่นโอกาสที่จะนำเข้ามาในประเทศไทย พื้นที่นำเข้ายาเสพติดหลักยังคงเป็นพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ถึงแม้เจ้าหน้าที่รัฐจะได้มีการสกัดกั้นปราบปรามจับกุม เครือข่ายขบวนการลักลอบลำเลียงยาเสพติดตามแนวชายแดนได้มากขึ้นก็ตาม แต่เชื่อว่ายังมียาเสพติดที่หลุดรอดเข้ามาถึงพื้นที่ในเมืองได้อีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน กลุ่มขบวนการลักลอบลำเลียงยาเสพติดยังมีความพยายามลักลอบลำเลียงยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จากพื้นที่ชายแดนเข้ามาถึงพื้นที่ในเมืองหลวง ทั้งนี้เครือข่ายการค้ายาเสพติดจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะองค์กรอาชญากรรมที่ขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น เครือข่ายนักโทษในเรือนจำยังคงเป็นกลุ่มหลักในการเชื่อมโยงการค้ากับกลุ่มนักค้ายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน การค้าระดับรายย่อยยังคงมีอยู่ในชุมชนเมือง การค้าและการเสพมีการขยายตัวเข้าไปในกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษามากขึ้น ด้วยยาเสพติดจะมีความหลากหลายมากขึ้น มีการดัดแปลงตัวยาเสพติด ในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น ยาบ้ายังคงเป็นตัวยาหลัก รองลงมาได้แก่ ผีน ส่วนตัวยาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นได้แก่ ไอซ์ เฮโรอีน กัญชาและสารระเหย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558 : 13) ปัจจุบัน สารตั้งต้นของยาเสพติดกลุ่มผู้ผลิตสามารถผลิตได้เอง และไม่ต้องนำเข้าสารเหล่านี้ และการค้าขายยาเสพติดก็ง่ายขึ้น สมัยก่อนผลิตตามออร์เดอร์ที่ลูกค้าสั่ง แต่ปัจจุบันมียาเสพติดรอจำหน่ายจำนวนมาก อีกทั้งระบบการจ่ายเงินก็ทันสมัยโอนผ่านแอป (Mobile Banking) ซึ่งมีความเสี่ยงน้อยกว่าวิธีการเดิม (หิ้วเงินสดไปซื้อ)

ดังนั้น ขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดในเขตชายแดนภาคเหนือมีหลายกลุ่มเครือข่าย ได้สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมามีการศึกษาแต่การป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และการร่วมมือการแก้ไขปัญหา ซึ่งยังไม่มีการศึกษาถึงขบวนการเครือข่ายกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดที่มีการเชื่อมโยงประสานกันเป็นโครงสร้างขนาดใหญ่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในประเทศไทยได้ผลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ ขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดในพื้นที่บริเวณชายแดนภาคเหนือของไทยที่อยู่ติดเขตรอยต่อของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นแหล่งผลิตยาเสพติดอันดับหนึ่งของโลก และใช้หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทยเป็นแหล่งพักยาเสพติดโดยนำเข้ายาเสพติดจากแหล่งผลิตด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อหลบเลี่ยงสายตาของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยวิธีการเดินเท้าลัดเลาะตามเส้นทางภูมิประเทศ แล้วนำมาพักคอยไว้ในหมู่บ้านตามแนวตะเข็บชายแดน เพื่อรอเคลื่อนย้ายเข้ามาจำหน่ายให้ผู้เสพในพื้นที่เขตเมือง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วนด้วยกัน ดังนี้ 1) แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติด 2) นโยบายรัฐกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด 3) ความร่วมมือของประชาคมอาเซียนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และ 4) ในส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป

แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติด

สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดจากนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวชายแดนที่มีเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่มีเชื่อมติดต่อกัน ได้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และยังคงมียาเสพติดจำนวนมากเตรียมส่งเข้ามาในประเทศไทยได้ตลอดเวลา ถึงแม้ว่าจะมีการเจรจาหยุดยั้งของรัฐบาลประเทศเพื่อนบ้านกับชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทยแล้วก็ตาม ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีรายได้จากการผลิตยาเสพติด โดยนำเงินที่ได้ไปซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารมาเก็บสะสมไว้ และตลาดการค้ายาเสพติดที่สำคัญของกระบวนการค้ายาเสพติดเหล่านี้ คือประเทศไทย (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5, 2558 : 1) อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีเส้นพรมแดนติดกับเขตประเทศไทยมีความยาวกว่าสองพันกิโลเมตร และเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดรายใหญ่ของโลก ซึ่งแหล่งผลิตยาเสพติดอยู่ในพื้นที่ รัฐฉานเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ เฮโรอีน ยาบ้า และยาไอซ์ โดยมีกลุ่มผู้ผลิตหลักเป็นชนกลุ่มน้อย จำนวน 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มว้า (UWSA) กลุ่มโกกั้ง และกลุ่มมูเซอ ส่วนผู้ลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้าประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน เพราะมีความชำนาญ

ด้านเส้นทางเดินเท้าในป่า ได้แก่ กลุ่มม้ง จีนฮ่อ และมุเซอ กลุ่มโกกั้ง มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองลา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และกลุ่มว้า มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองปางซาง (เปา หยู่ จ้าง และ เหว่ยเซี่ยะ กัง) ปัญหายาเสพติดที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ส่วนใหญ่แหล่งผลิตอยู่ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ติดกับชายแดนภาคเหนือของไทย โดยมีกลุ่มขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดทั้งชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ โดยมีกลุ่มที่ผลิตและค้ายาเสพติดหลักๆ เป็นกลุ่มโกกั้ง กลุ่มว้า (เหว่ย เซี่ยะ กัง) และกลุ่มเมืองลา ในรัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

การลักลอบผลิตยาเสพติด ด้านสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ยังคงมีสถานะเป็นประเทศผู้ผลิตยาเสพติดหลักในภูมิภาคอาเซียนทั้งฝิ่น เฮโรอีน ยาบ้า และยาไอซ์ โดยเฉพาะยาบ้า ซึ่งผลิตเพื่อส่งตลาดในประเทศไทยเป็นหลัก ที่ผ่านมามีว่ารัฐบาลสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้พยายามการเจรจาหยุดยั้งกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในประเทศ โดยสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้สร้างกระบวนการประชาธิปไตย และมีการเลือกตั้งครั้งแรกภายในประเทศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาเสพติดในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เนื่องจากกลุ่มว้ามักจะไม่เข้าร่วมในการเจรจาที่สำคัญ นอกจากนี้ หากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ต้องการกวาดล้างแหล่งผลิตยาเสพติด ต้องใช้ทั้งงบประมาณ อาวุธ และกำลังพลจำนวนมาก จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ ของนโยบายของรัฐบาล ซึ่งรัฐไม่มั่งบประมาณเพียงพอในการดูแลสวัสดิการชนกลุ่มน้อยที่ขาดรายได้จากการจำหน่ายยาเสพติด และอาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีหากใช้ความรุนแรงในการปราบปราม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558 : 8-9) อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องของการเมืองการปกครอง การเลือกตั้งทั่วไปที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 ที่ผ่านมา ซึ่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) ที่มาโดย อองซานซูจี สามารถได้รับชัยชนะเหนือพรรคสหสามัคคีและการพัฒนา (USDP) ที่ก่อตั้งขึ้นจากอดีตสมาชิกรัฐบาลเผด็จการทหาร โดยได้คะแนนกว่าร้อยละ 80 ของผู้สิทธิเลือกตั้งทั้ง 14 รัฐทั่วประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นผู้ผลิตยาเสพติดรายสำคัญไม่เพียงแค่ว่า ฝิ่น และเฮโรอีนเท่านั้น แต่ยังรวมถึง

ไร่กัญชาด้วย อุตสาหกรรมผิดกฎหมายนี้มีมูลค่าหลายล้านดอลลาร์ และถูกขับเคลื่อนโดยความยากจน ความขัดแย้ง และความต้องการของสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วย ทั้งนี้เมื่อปี พ.ศ. 2560 เจ้าหน้าที่ ปปส. ของไทยได้จับกุมเครือข่ายค้ายาเสพติดรายใหญ่ที่มีเครือข่ายอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย อีกทั้งกัญชากำลังเป็นที่นิยมของวงการแพทย์ในการรักษาโรค เช่น น้ำมันกัญชา รักษาโรคมะเร็ง และโรคพาร์กินสันได้ เป็นต้น

ด้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นประเทศที่ผลิตกัญชา ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมากที่สุดในอาเซียน รวมทั้งมีการปลูกฝิ่นในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศเพิ่มสูงขึ้นทุกปี สะท้อนถึงความต้องการฝิ่นดิบจำนวนมากเพื่อส่งโรงงานผลิตเฮโรอีน นอกจากนี้ ยังมีสถานะเป็นประเทศทางผ่านยาเสพติดสำคัญจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เพื่อส่งต่อไปยังประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชา ก่อนที่จะลำเลียงต่อไปยังประเทศต่าง ๆ รวมถึงเป็นทางผ่านสารตั้งต้นเข้าสู่แหล่งผลิตในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ เป็นพื้นที่รอยต่อระหว่าง 3 ประเทศ คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตฝิ่น 1 ใน 3 ของโลก โดยพื้นที่ปลูกฝิ่นในลาวทรงตัว ขณะที่ไทยมีเพียงไม่กี่ร้อยไร่

ด้านพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย การลักลอบปลูกฝิ่นมีแนวโน้มทรงตัว การเพิ่มขึ้น หรือลดลงของพื้นที่ปลูกในแต่ละปีมีไม่มากนักสามารถควบคุมปัญหาได้ ในแต่ละปีสามารถดำเนินการตัดฟันทำลายต้นฝิ่นได้มากกว่าร้อยละ 95 ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เหลือเพียงใช้เสพในพื้นที่เท่านั้น แม้ว่าผลผลิตที่ได้จะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ แต่ต้องมีการเฝ้าระวังและป้องปรามในพื้นที่เดิมที่มีการปลูก โดยเฉพาะพื้นที่ที่ทุรกันดารยากต่อการเข้าถึงของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ อำเภออมก๋อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ, 2559) ซึ่งชาวบ้านมีโอกาสลักลอบปลูกเพิ่มขึ้น ปัญหาฝิ่น มีลักษณะซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านอื่นๆ ของประเทศด้วย

การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบนำเข้ายาเสพติดทางบก ประเทศไทยมีพื้นที่ชายแดนทางบกติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นระยะทางยาวมาก ปัจจัยด้านสภาพ

ภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติดอยู่พื้นที่นำเข้าหลัก (เกินกว่าร้อยละ 80) ยังคงเป็นพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ โดยเฉพาะพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับแหล่งผลิตและแหล่งพักยาเสพติดของกลุ่มผู้ผลิต และเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่รัฐมีการสกัดกั้นในพื้นที่ชายแดนภาคเหนืออย่างเข้มข้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เครือข่ายค้ายาเสพติดจะเปลี่ยนเส้นทางโดยลักลอบนำเข้าในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มมากขึ้น และเป็นพื้นที่ที่ควรเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดเนื่องจากการมีการนำเข้าในปริมาณมากอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นพื้นที่ใหม่ที่เริ่มปรากฏการนำเข้าในปริมาณมาก ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่คาดว่าจะส่งผลต่อการลักลอบลำเลียงยาเสพติดในอนาคตที่ต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ โครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมทวาย โดยจะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางถนนที่สำคัญหลายเส้นทางชายแดนประเทศไทย/สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ และเส้นทางประเทศไทย/สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เชื่อมต่อไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมถึงการพัฒนาทางรถไฟเพื่อเชื่อมท่าเรือน้ำลึกทวายกับชายแดนประเทศไทยที่บ้านพุน้ำร้อน และโครงการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจสายอาเซียนซึ่งเชื่อมต่อระหว่างเมืองสำคัญ ๆ ในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ คือ ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน (มณฑลยูนนาน) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

การลักลอบค้ายาเสพติด กลุ่มนักค้าชาวแอฟริกันยังคงมีบทบาทสำคัญในการบงการการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเข้าดำเนินการในประเทศเพื่อนบ้านอาศัยการเปิดประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งจะเอื้อประโยชน์ในการลำเลียงยาเสพติด ขณะที่กลุ่มผู้ลำเลียงภายในประเทศที่สำคัญ คือ กลุ่มม้ง มูเซอ ลีซอ และอาข่า โดยเฉพาะกลุ่มม้งที่มีเครือข่ายใหญ่ครอบคลุมในพื้นที่ภาคเหนือจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการลำเลียง โดยการลำเลียงจากแหล่งผลิตประเทศ

เพื่อนบ้านแล้วนำมาพักคอยไว้ที่หมู่บ้านญาติที่รู้จักกัน เพื่อรอจังหวะลักลอบขนเข้าสู่ตัวเมืองต่อไป รวมทั้งการพัฒนาตนเองเป็นนักค้ายาเสพติด ช่วงที่ผ่านมารัฐยังไม่สามารถตรวจจับการค้ายาสำคัญที่อยู่ในและนอกเรือนจำ รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ จากสถิติการจับกุมพบว่ากลุ่มนักค้ารายใหญ่ยังคงมีบทบาทในการบงการการค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลุ่มนักโทษรายสำคัญในเรือนจำและเจ้าหน้าที่รัฐถือเป็นตัวจักรสำคัญต่อสถานการณ์ปัญหาเสพติดในอนาคต

แม้ว่ากลุ่มการค้าส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการเดิม ๆ ในการวิธีการซุกซ่อนยาเสพติด ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซ่อนด้วยถุงพลาสติกแล้วกลืนลงท้อง การยัดใส่ช่องอวัยวะของตนเอง เป็นต้น แต่ช่วงหลังพบการลักลอบขนส่งโดยรถโดยสารประจำทาง รถไฟ บริษัทขนส่งสินค้า การส่งทางพัสดุไปรษณีย์บ่อยครั้งขึ้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงต้องประสานความร่วมมือกับบริษัทไปรษณีย์ไทยจำกัด การรถไฟแห่งประเทศไทย และกรมการขนส่งทางบก เพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกันตรวจสอบ และพิจารณาดำเนินการเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามจากการจับกุมคดีผลิตไอซ์ ในช่วงปี 2552 มีผู้ต้องหาระบุว่า ได้เรียนรู้การผลิตและการสั่งซื้อสารตั้งต้นจากอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีหลายเว็บไซต์ที่มีการโฆษณาเชิญชวนและจำหน่ายยาเสพติดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันหากเจ้าหน้าที่รัฐมีการปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงและต่อเนื่องจะนำไปสู่ภาวะการขาดแคลนยาเสพติดในพื้นที่ และหาซื้อยาก อาจส่งผลทำให้ราคายาเสพติดพุ่งสูงขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ราคาของยาเสพติดมีราคาแพง จนกลายเป็นแรงจูงใจให้มีคนบางกลุ่มหันมาค้ายาเสพติดมากขึ้นเพื่อหวังผลรวยเร็ว และหาเงินได้ง่าย

นโยบายรัฐกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ที่ผ่านมา หลายรัฐบาลมีความพยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศอย่างจริงจัง มีทั้งปรับปรุงกฎหมายเพิ่มโทษ และกำหนดแผนและนโยบาย รวมทั้งตั้งหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรง ในช่วงรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนครินทร์ ชินวัตร ได้ประกาศสงครามกับยาเสพติด มีการปราบปรามอย่างจริงจัง จับกุมดำเนินคดี ยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดได้จำนวนมาก และได้มีเหตุการณ์ฆ่าตัดตอนของกลุ่มขบวนการเครือข่ายยาเสพติด เพื่อป้องกันมิให้สืบสาวถึงตัวผู้บงการราย

ใหญ่หากมีการถูกจับกุมดำเนินคดี เป็นเหตุให้มีการร้องเรียนว่ามีการสวมรอยฆ่าผู้บริสุทธิ์มากมาย และทำให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายจนสุดท้ายทหารก็ออกมาทำการรัฐประหาร โดยการนำของ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หลังจากโค่นล้มรัฐบาลนายกรัฐมนตรียกชน ชินวัตร แล้ว ได้มีการแต่งตั้งพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และมีการเลือกตั้งในทั่วไปในเวลาต่อมา ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่านางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศไทยด้วยคะแนนเสียงที่ท่วมท้น

ต่อมาในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้มี คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 306/2553 เรื่อง ปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็ง ชนยะเสพติดยั่งยืนภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกันระยะที่ 3 (เดือนพฤศจิกายน 2553 – กันยายน 2554) ตามที่รัฐบาลได้ประกาศนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน เป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานในทุกระดับ ถึงแม้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจังจนสามารถมีผลดำเนินงานในด้านต่างๆ ได้สูงขึ้นมากกว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา แต่ด้วยข้อจำกัดและเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง มีส่วนให้ปัญหายาเสพติดขยายตัวมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยรวม ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2553 ให้ความเห็นชอบในหลักการของปฏิบัติการ ประเทศไทยเข้มแข็งชนยะเสพติดยั่งยืน ระยะที่ 3 ภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน เพื่อเป็นทิศทางหลักของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ ในปี 2554 นั้น เพื่อเร่งรัดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นไปตามนโยบายอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง สามารถลดระดับปัญหายาเสพติด และขจัดความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรี

มาตรการในการดำเนินงาน กำหนด 5 มาตรการสำคัญในการแก้ไขปัญหานี้

มาตรการที่ 1 : มาตรการทั่วไป เป็นมาตรการที่ยึดแนวทางดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน โดยจะเน้นบูรณาการระหว่างรั้ว/โครงการให้มากขึ้น มีจุดเน้นหนักที่ต้องเร่งรัดดำเนินการโดยเร่งด่วน ประกอบด้วย

- รั้วชายแดน กำหนดพื้นที่ชายแดนภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการสกัดกั้นยาเสพติด และพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ภาคกลาง เป็นเป้าหมายรอง

- รั้วชุมชน กำหนดหมู่บ้านและชุมชนที่ยังคงมีปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะต้องแก้ไข และพัฒนาหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดินให้เข้มแข็ง เป็นแนวป้องกันยาเสพติด

- รั้วสังคม กำหนดปัจจัยเสี่ยงหรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงในแต่ละอำเภอ/จังหวัด เป็นเป้าหมายสำคัญ และเร่งรัดแก้ไขปัญหายาปัจจัยเสี่ยงที่อยู่ใกล้สถานศึกษา

- รั้วโรงเรียน กำหนดสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์เสี่ยง/เสี่ยงสูงในแต่ละพื้นที่อำเภอ/จังหวัด เป็นเป้าหมายป้องกันและแก้ไขปัญหานี้

- รั้วครอบครัว กำหนดครอบครัวที่มีปัญหายาเสพติดเป็นความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

มาตรการที่ 2 : มาตรการแก้ไขปัญหายาในพื้นที่เฉพาะเป็นมาตรการที่แก้ไขปัญหายาในกลุ่มพื้นที่ที่ต้องเร่งรัดเป็นการเฉพาะ ได้แก่ พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน พื้นที่กรุงเทพมหานคร พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งเน้นโดยบูรณาการ 5 รั้วป้องกันและทุกโครงการหลักที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 3 : พัฒนาประสิทธิภาพของมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด พัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและผู้เสพยาเสพติดรายใหม่เพื่อลดอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้เสพยาใหม่ พัฒนาประสิทธิภาพการปราบปรามและบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำผู้กระทำความผิดให้ถูกลงโทษตามเหมาะสม และพัฒนาประสิทธิภาพของมาตรการ บำบัดรักษาแบบบูรณาการเพื่อลดจำนวนผู้เสพ

มาตรการที่ 4 : มาตรการทางเลือก เป็นมาตรการที่มุ่งลดอันตรายของสังคม- ชุมชนต่อการใช้ยาเสพติด และเปิดทางเลือกให้ผู้เสพยาได้รับการบำบัดรักษาอย่างเหมาะสม เพื่อลดความหนาแน่นของระบบบังคับบำบัดฯ และลดจำนวนผู้กระทำความผิดบางส่วนที่ถูกคุมขังในเรือนจำ

มาตรการที่ 5 : มาตรการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน - ประชาสังคม เป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างบทบาทของภาคประชาชน-ประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553) รัฐได้มีความพยายามแก้ไขปัญหายาเสพติดมาโดยตลอดและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าว สอดคล้องกับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาคอาเซียน ได้ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม มีการประชุมความก้าวหน้าในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของทุกประเทศ และยังได้รับความร่วมมือจากประเทศจีนในการดูแลแม่น้ำโขงเพื่อป้องกันการลักลอบขนยาเสพติดภายใต้ “โครงการความปลอดภัยแม่น้ำโขง”

ความร่วมมือของประชาคมอาเซียนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ในช่วงปี พ.ศ.2541 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ร่วมกันลงนามในปฏิญญาร่วมสำหรับการเป็นเขตปลอดยาเสพติดอาเซียน ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) เพื่อเป็นการยืนยันพันธะผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียนที่จะจัดการผลิต กระบวนการแปรรูป การลักลอบค้า และการใช้ยาเสพติดที่ผิดกฎหมายในภูมิภาคอาเซียน ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ต่อมาในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 33 เมื่อปี 2543 (ค.ศ. 2000) ได้เห็นชอบที่จะร่นระยะเวลาของปีเป้าหมายของการเป็นเขตปลอดยาเสพติดเร็วขึ้นจากปี 2563 (ค.ศ. 2020) เป็นปี 2558 (ค.ศ. 2015) เพื่อให้เป้าหมายของการเป็นเขตปลอดยาเสพติดสอดคล้องกับมีเป้าหมายของการเป็นประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เรื่องอาเซียนปลอดยาเสพติด ได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนด้วย

ซึ่งต่อมาเลขาธิการอาเซียนได้มีหนังสือถึงรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเสนอให้บรรจุ เรื่อง “Realizing Drug-Free ASEAN 2015” เป็นหัวข้อการหารือของผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 20 ระหว่างวันที่ 3-4 เมษายน 2555 เนื่องจากเห็นว่า ผู้นำอาเซียนจำเป็นต้องให้แรงกระตุ้นทางการเมือง (political impetus) แก่องค์กรเฉพาะสาขา (Sectoral Bodies) ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้อาเซียนเป็นประชาคมที่ปลอดจากยาเสพติดภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 20 ใน พ.ศ.2555 ที่กรุงพนมเปญ ทุกประเทศได้ให้การสนับสนุนปฏิญญาอาเซียนดังกล่าว และเห็นว่ายาเสพติดเป็นความท้าทายร่วมของภูมิภาค ทั้งนี้ เมียนมาร์แจ้งว่าจะเร่งดำเนินการให้เมียนมาร์ปลอดยาเสพติดในปี 2557 (ค.ศ. 2014) ในส่วนของไทย

ได้ขอให้ทุกประเทศให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นวาระสำคัญของอาเซียน และได้เสนอเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนวาระพิเศษว่าด้วยเรื่องยาเสพติดภายในปี 2555 โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) กำหนดจะจัดการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนวาระพิเศษว่าด้วยเรื่องยาเสพติด ที่โรงแรมแซกริลา กรุงเทพฯ ใน พ.ศ.2555 (กรมอาเซียน, 2555) อย่างไรก็ตามการเปิดประเทศเสรีของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนปัญหายาเสพติดอาจส่งผลกระทบกับประชากรได้ รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย

กรอบความร่วมมือของอาเซียนในด้านยาเสพติด กลไกของอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านยาเสพติด ซึ่งอยู่ภายใต้ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime – AMMTC) มีดังนี้

- การประชุมประจำปีของเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านยาเสพติด (ASEAN Senior Officials on Drug Matters – ASOD) โดยเริ่มมีการประชุมเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2519 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการต่อต้านยาเสพติด และแสวงหามาตรการต่างๆ ทั้งในด้านการปราบปราม การป้องกัน และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยประเทศสมาชิกจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพเรียงตามลำดับตัวอักษร ทั้งนี้ การประชุมในรอบนี้จัดมาแล้ว 32 ครั้ง และประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ครั้งที่ 27 ในช่วง พ.ศ. 2549

- การประชุมประจำปีของเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Senior Officials on Transnational Crime – SOMTC) ซึ่งจะดูแลภาพรวมด้านอาชญากรรมข้ามชาติทั้งหมด ทั้งนี้ ที่ประชุม AMMTC ครั้งที่ 1 เมื่อปี 2540 ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Declaration on Transnational Crime) และต่อมาในการประชุม AMMTC ครั้งที่ 3 เมื่อปี 2544 ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Work Programme to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) โดยกำหนดความร่วมมือในด้านการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติทั้งหมด 8 ด้าน โดยเรื่องการลักลอบค้ายาเสพติดเป็น 1 ใน 8 ความร่วมมือนั้น และไทยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

(Lead Shepherd) ด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยมีสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหน่วยงานหลัก และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานสนับสนุน

- การประชุมผู้อำนวยการสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง หัวหน้ากรมการกงสุลของกระทรวงการต่างประเทศ (ASEAN Directors of Immigration Departments and Heads of Consular Affairs Divisions on the Ministries of Foreign Affairs – DGCIM) ซึ่งเป็นการประชุมประสานงานหน่วยปฏิบัติ ในด้านการต่อต้านยาเสพติด

- การประชุมประจำปีในรอบ ARF Inter-Sessional Meeting on Counter Terrorism and Transnational Crime (ARF on ISM-CTTC) เป็นการหารือและติดตามผลการดำเนินการภายใต้ ARF CTTC Work Plan โดยไทยได้รับมอบหมายให้เป็น Lead Country ด้านการต่อต้านยาเสพติด (บุษรา สุขวิบูลย์, 2559) จากสถานการณ์ยาเสพติดในอาเซียนที่ยังรุนแรงอยู่โดยเฉพาะการลักลอบผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ และการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาจากภูมิภาคอื่นโดยรวมถึงการใช้อาเซียนเป็นทางผ่านเพื่อลักลอบส่งไปยังประเทศที่สาม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเมื่อมีการเปิดประชาคมอาเซียน ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอาจทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นได้เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคล สินค้า และการท่องเที่ยวที่มีความไร้พรมแดนมากขึ้น ซึ่งต้องการความร่วมมือแก้ปัญหาระหว่างประเทศอาเซียนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

การใช้โอกาสจากการเกิดประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนในอันที่จะทำให้การแก้ปัญหาเสพติดในภูมิภาคบรรลุผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อผูกพันระหว่างประเทศในการกำหนดนโยบายด้านยาเสพติด ทั้งในด้านกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและมาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยในการแก้ปัญหาหนี้ ประเทศอาเซียนต้องมองปัญหาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวิชาการจัดการอบรมด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดร่วมกัน (พนารักษ์ ปรีดากรณ์, 2558) ทั้งนี้ทุกประเทศในอาเซียนต่างมีปัญหายาเสพติดด้วยกันทั้งสิ้น และเป็นปัญหาที่เกิดกับอาเซียนมานานแล้วด้วยเช่นกัน สังเกตได้จากการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมแก้ปัญหาเสพติดกันมาตามลำดับ ดังนี้

1. พ.ศ. 2519 มีการประกาศปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยหลักการในการต่อต้านการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด (ASEAN

Declaration of Principles to Combat the Abuse of Narcotic Drugs)

2. พ.ศ. 2541 มีการประกาศปฏิญญาว่าด้วยการปลอดยาเสพติดในอาเซียน พ.ศ.2563 (Joint Declaration For A Drug-Free ASEAN)

3. พ.ศ. 2543 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเห็นควรให้เร่งเวลาการปลอดยาเสพติดในอาเซียนจากปี พ.ศ.2563 เป็นปี พ.ศ. 2558

4. พ.ศ. 2548 มีการยกร่างแผนปฏิบัติการอาเซียนเพื่อต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด

5. พ.ศ. 2552 เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านยาเสพติดให้การรับรองแผนปฏิบัติการอาเซียนเพื่อต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด พ.ศ. 2552-2558 (ASEAN Work Plan on Combating Illicit Drug Manufacturing, Trafficking and Abuse 2009-2015)

6. พ.ศ. 2553 มีการกำหนดเกณฑ์วัดผลสำหรับการดำเนินงานการปราบปรามการผลิตและการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ได้แก่

6.1 การจัดเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการผลิตยาเสพติด

6.2 การจัดเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบลำเลียงยาเสพติด

6.3 การจัดการลักลอบและการนำสารตั้งต้นไปใช้ในการผลิตยาเสพติด

6.4 ส่งเสริมความร่วมมือข้ามพรมแดนและการปฏิบัติการด้านการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ (สันติพงษ์ กลัปดี, 2558) เพื่อให้การสกัดกั้นและปราบปราม ขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยทุกประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียนต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

บทสรุป

สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในภาคเหนือตอนบน ปัจจุบันมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในประเทศเมียนมาร์ ซึ่งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2558 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในประเทศ และพรรค NLD ของนาง ออง ซาน ซูจี ชนะการเลือกตั้งครั้งนี้ ทำให้เมียนมาร์เริ่มเข้าสู่การเป็น

ประชาธิปไตยมากขึ้น หลังจากที่มีรัฐบาลแล้ว ภายใต้การนำของประธานาธิบดี ถิ่น จอ และได้เชิญผู้นำชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เข้าเจรจาเพื่อสร้างความปรองดอง และหยุดยิง แต่มีอยู่ 2 – 3 กลุ่มที่ไม่เข้าร่วมเจรจา เนื่องจากกลุ่มเครือข่ายค้ายาเสพติดเหล่านี้เสียผลประโยชน์ทางการค้ายาเสพติด และจากการกวาดล้างยาเสพติดอย่างหนักของรัฐบาลสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ ในช่วงการดำเนินงานของรัฐบาลใหม่ทำให้กลุ่มขบวนการดังกล่าวเร่งระบวยาเสพติดออกสู่ท้องตลาด ซึ่งขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดมีความเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย มีปัจจัยและสาเหตุหลายประการที่ทำให้กลุ่มขบวนการเหล่านี้ยอมเสี่ยงกระทำผิดกฎหมาย ดังนี้

ประการแรก พื้นที่อาศัยของชาวบ้านตามแนวตะเข็บชายแดน เป็นพื้นที่ที่อำนาจรัฐเข้าควบคุมไม่ถึงจึงง่ายแก่การกระทำผิด โดยมีการลักลอบปลูกฝิ่นหรือพืชเสพติด เพื่อขายให้กับผู้เสพยาเสพติดที่มีความต้องการ และมีการพัฒนาสูตรยาเสพติดไปเรื่อยๆ เพื่อให้ได้ยาเสพติดที่มีคุณภาพและผลิตน้อยลง ประกอบกับชาวบ้านไม่มีรายได้แน่นอน ความยากจนก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของปัญหายาเสพติดในพื้นที่

ประการที่สอง การลักลอบลำเลียงยาเสพติดจากแหล่งผลิตในประเทศเพื่อนบ้านด้วยวิธีเดินเท้าตามภูมิประเทศตามป่าเขาสูงชัน โดยใช้วิธีขนแบบกองทัพนมดื้อเข้ามายังเขตไทยเข้าตามช่องทางธรรมชาติ เนื่องจากเขตรอยต่อพื้นที่ชายแดนประเทศไทย – สาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ ไม่มีรั้วกันและมีความยาวหลายร้อยกิโลเมตร มีเพียงด่านเจ้าหน้าที่รัฐบางจุดเท่านั้น อีก

ทั้งชายแดนมีความยาวมากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ จึงมียาเสพติดหลุดลอดเข้ามาได้บางส่วน

ประการที่สาม ขบวนการเครือข่ายค้ายาเสพติดส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย เป็นญาติพี่น้องกันทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ โดยกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดดังกล่าว มักใช้หมู่บ้านชาวเขาเผ่าเดียวกับตนเป็นแหล่งพักยาเสพติด เช่น กลุ่มอาข่า กลุ่มมูเซอ และกลุ่มม้ง เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มีความชำนาญเส้นทางเดินป่าในเวลากลางคืนเพื่อหลบเลี่ยงเจ้าหน้าที่และเมื่อลำเลียงยาเสพติดมาจากแหล่งผลิตมายังแหล่งพักตามแนวชายแดนแล้ว จะมีคนอีกกลุ่มลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ในเมือง โดยมีวิธีการอำพรางเจ้าหน้าที่ที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งซุกซ่อนในร่างกาย ดัดแปลงรถ หรือบรรทุกปะปนไปกับพืชผลทางการเกษตร

ประการสุดท้าย เจ้าหน้าที่ถูกซื้อตัวจากกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติด โดยมีการอำนวยความสะดวกตามเส้นทางลักลอบลำเลียงยาเสพติด ซึ่งเป็นความอภัยของวงการราชการไทยอย่างมาก เจ้าหน้าที่รัฐที่รับใช้ประชาชน รักษาความสงบเรียบร้อยและบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่เป็นสุขแต่ตนเองกลับมาทุจริตเสียเอง ในขณะเดียวกัน กำลังของเจ้าหน้าที่ที่รักษาพื้นที่ตามแนวชายแดนมีจำนวนน้อย อาวุธยุทโธปกรณ์ก็ไม่ทันสมัย หากมีการปะทะต่อสู้กันอาจเกิดการสูญเสียบาดเจ็บล้มตาย จึงทำให้การป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการปกครอง (มปป.). *มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร*. กระทรวงมหาดไทย คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 306/2553เรื่อง ปฏิบัติการประเทศไทยเข้มแข็ง ชนยาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ ยุทธศาสตร์ 5 รื้อป้องกัน ระยะที่ 3 (พฤศจิกายน 2553 – กันยายน 2554), 28 กุมภาพันธ์ 2554 ใน http://drug.chiangmaipoc.net/info_news/show_news.php?news_id=00012.>(4 July 2011)
- [2] บุษรา สุขวิบูลย์. (2559). *ความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด*. ใน<http://contentcenter.prd.go.th/contentviewfullpage.aspx?folder>
- [3] พนารัช ปรีดากรณ์. (2558). *การรับมือกับปัญหายาเสพติดภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน*. กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนอาเซียน ใน <http://thailand.prd.go.th/1700/>
- [4] ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดชายแดนภาคเหนือ. (2559). *เอกสารประกอบการประชุมประจำเดือน*. เชียงใหม่. (อัครา).

- [5] สันติพจน์ กลับดี. (2558). *ปัญหายาเสพติดในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน*. กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนอาเซียน ใน http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/asean thai/ewt_news.
- [6] สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.2558 – 2562*. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์.
- [7] สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัด เชียงรายระยะ 5 ปี พ.ศ.2558 – 2562*. เชียงใหม่ : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 5.
- [8] Busara Sukwiboon. (2016). *Cooperation of ASEAN Member Countries in Solving Drug Problems*. in <http://contentcenter.prd.go.th/contentviewfullpage.aspx?folder>
- [9] Department of Provincial Administration (M.O.A.). *Standards for management of water resources for agriculture. Ministry of Interior Order of the Prime Minister's Office No. 306/2010 on Action for Strong Thailand Winning Sustainable Drugs under Strategic 5 Defense Fence Phase 3* (November 2010 – September 2011).
- [10] Northern Border Drug Prevention and Suppression Operations Center. (2016). *Documents supporting the monthly meeting*. Chiang Mai. (Copy).
- [11] Office of Narcotics Prevention and Suppression Region 5 (2015). *Strategic Plan for Drug Prevention and Solution, Chiang Rai Province, Phase 5, 2015-2019*. Chiang Mai : Narcotics Prevention and Suppression Agency, Region 5.
- [12] Office of the Narcotics Control Board. (2015). *Strategic Plan for Drug Prevention and Solution 2015-2019*. Bangkok: Strategic Office.
- [13] Panarat Preedakorn. (2015). *Coping with the drug problem under the ASEAN political and security community*. Department of Public Relations, ASEAN Section at http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/asean thai/ewt_news.php?nid=4203&filename=index
- [14] Santipote Klapdee (2015). *Drug problem in ASEAN social and cultural community*. Department of Public Relations, ASEAN section at http://thailand.prd.go.th/1700/ewt/asean thai/ewt_news.